

Demokratisk dannning i skolen

- Praktisk arbeid med medborgerskap i opplæringen

Modul 4

Martin Sjøen
Høgskolen i Volda og Høgskolen på Vestlandet
martin.sjoen@hvl.no

HØGSKULEN I VOLDA

Innhold i modul 4

- Kan vi egentlig evaluere medborgerskap i praksis?
- Noen fagovergripende didaktiske prinsipp
- Kontroversielle tema i undervisningen
- Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme (Dembra)
- Noen nettressurser (se også informasjonen knyttet til denne modulen på hjemmesiden)

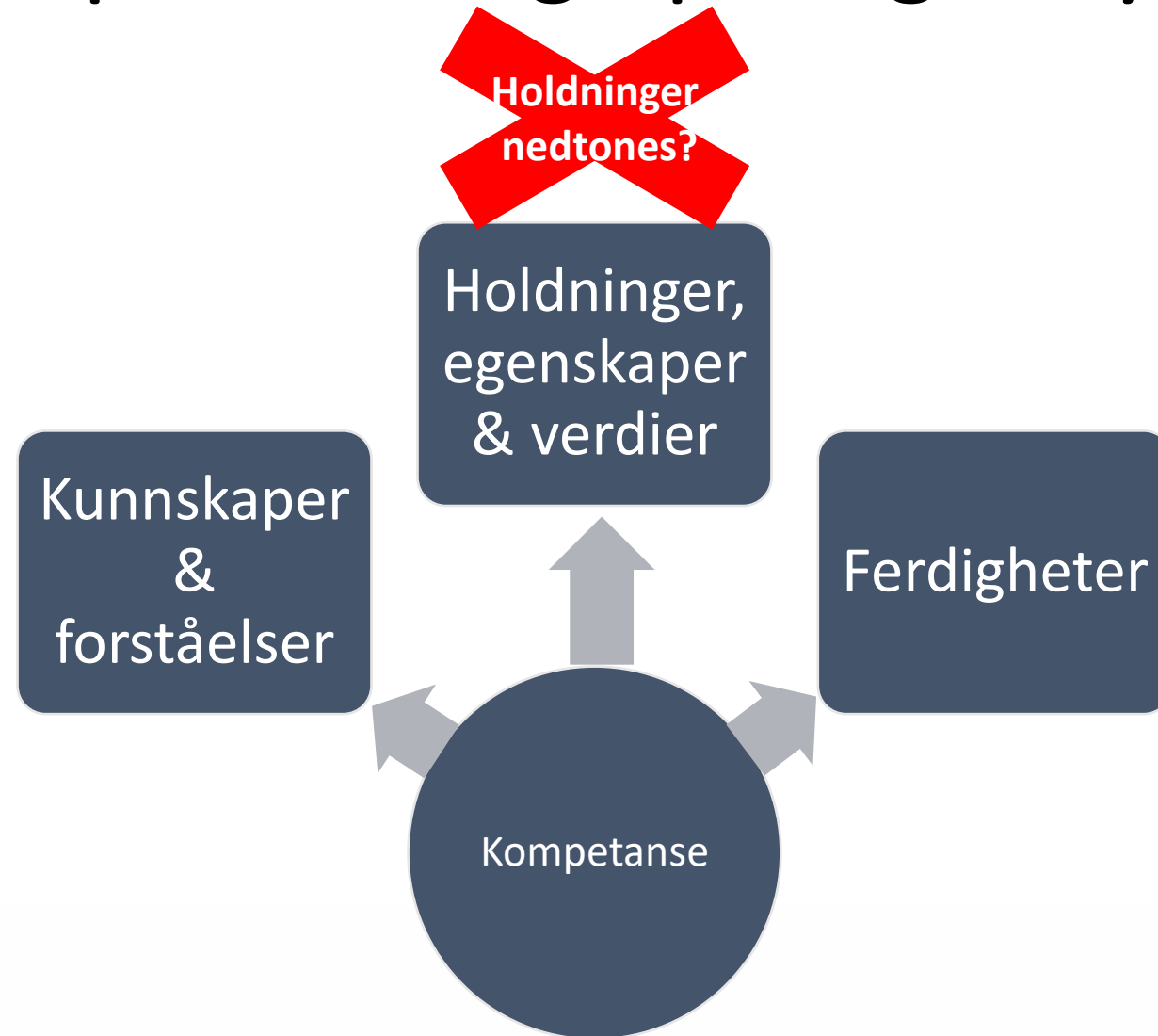
«Ikke alt som teller kan telles, og ikke alt som telles teller»

For kritikk av den «tradisjonelle» skolen
og demokratisk danningsmål, se f.eks.
Bjønnes & Sinnes (2019), Børhaug (2017),
Hegna (2018); Hegna m.fl., (2018)

Et bredt kompetansebegrep i Fagfornyelsen?

Ryen m.fl. (2019)

Samtidsfokus og relevans

- Demokratisk danning forankres i relevans og samtidspreg ved å sette fokus på dagsaktuelle temaer
- Opplæringen bør ha som målsetning å være et korrektiv til våre kunnskaper, holdninger og emosjoner (Koritzinsky, 2020)
- Skolens oppgave er ikke å instruere løsninger, men å støtte elever til å ta kritiske og selvstendige valg (Solhaug, 2021)

Spiral- prinsippet

- Spiralprinsippet eller det konsentriske prinsippet kan øke følelsen av relevans og abstraksjon
- Temaer blir progressivt tatt opp flere ganger i takt med elevers modning og utvikling
- Dessverre tyder noe forskning på at spiralprinsippet i praksis ligner på en sirkel uten tydelig progresjon (Børhaug m.fl., 2008)

Lærereens rolle

En lærer bør vise personlig engasjement i praksis

Man har plikt og rett til å fokusere på ulike spenninger i samfunnet

Dette bør forankres i perspektivering i praksis (Koritzinsky, 2020)

Kontroversielle tema

-
- Kontroversielle tema er spørsmål som **1)** noen er uenig om svaret på, **2)** som innehar en viss kompleksitet og **3)** ulike svar kan gis med gode grunner (Sætra, 2019)
 - Kontroversielle situasjoner minner om etiske dilemma hvor uansett hva du velger å gjøre blir valget «galt», siden du må prioritere bort et moralsk hensyn i undervisningen
 - Hva som oppleves å være kontroversielle tema vil naturligvis variere mellom lærere

Forutsetning for å håndtere kontroversielle tema

Emil Sætra (2019) fremhever tre sentrale forhold

1. Et inkluderende læringsmiljø og trygge relasjoner
2. Normer for samhandling
3. Lærerens kompetanse til å legge til rette samt å delta i læringsaktiviteter

Dembra – ressurssenter for skole og lærerutdanning

- Styrking og formalisering av samfunnets demokratiske beredskap (Koritzinsky, 2020)
- Innledningsvis knyttet til forebygging av en rekke antisosiale fenomen
- Inneholder i dag en rekke ressurser knyttet til ulike tema, trinn, fag og ressursgrupper
- Tar utgangspunkt i skolens behov hvor skolen får tildelt en Dembra-veileder

<https://dembra.no/no/om-dembra/>

Tips til ulike ressurser for arbeid med konspirasjonsteorier og kildekritikk

<https://www.goviralgame.com/en>

<https://www.talktome.games/en/>

<https://www.getbadnews.com/#intro>

<https://crankyuncle.com/game/>

Hentet fra Universitetet i Bergen sin videreutdanning i Undervisning i kontroversielle tema (HRDID600)

Referanser

- Bjønnnes, B. & Sinnes, A. T. (2019). Hva hemmer og fremmer arbeidet med utdanning for bærekraftig utvikling i videregående skole? *Acta Didactic Norge*, 13 (2), 1-20
- Børhaug, K. (2017). Ei endra medborgaroppseding? *Acta Didactica Norge*, 11 (3), 1-18.
- Børhaug, K., Christophersen, J. & Aarre, T. (2008). *Samfunnskunnskap. Fagstoff og fagdidaktikk*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Hegna, K. (2018). Har ungdoms holdninger til medborgerrettigheter endret seg fra 2009 til 2016? *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 18 (1), 75-97.
- Hegna, K., Ødegård, G. & Seland, I. (2018). Ungt medborgerskap: Kunnskap, mobilisering og deltakelse. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 8(1), 7-27.
- Koritzinsky, T. (2020). *Samfunnskunnskap. Fagdidaktisk innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ryen, E., Sandvik, M., Jøsok, E. & Jegstad, K. M. (2019). Kritisk tenkning. [Bedre skole](#).
- Solhaug, T. (2021). *Skolen i demokratiet. Demokratiet i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sætra, E. (2019). Kontroversielle spørsmål kan være velegnet for elevenes demokratilæring. [Bedre Skole](#).

